

Kabinet Zaštitnika	020/241-642
Savjetnici	020/225-395
Centrala	020/225-395
Fax:	020/241-642
E-mail:	ombudsman@t-com.me www.ombudsman.co.me

Broj: 699/21

Podgorica, 28. jul 2022. godine

MS/MS

Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore, u skladu sa odredbom člana 41 Zakona o zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore ("Službeni list CG", br. 42/11, 32/14 i 21/17) nakon sprovedenog ispitnog postupka, daje sljedeće

M I Š L E N J E

I UVOD

1. X.Y podnio je pritužbu na rad i postupanje službenika Uprave za izvršenje krivičnih sankcija (UIKS).

1.1. U pritužbi je, između ostalog, naveo: da ga je sprovodnik, 25. marta 2021. godine, kada je bio u Višem sudu u Podgorici, uveo u WC i udario ga otvorenom šakom i rukama i nogama, kao i pendrekom i to više puta po tijelu; da je vođen disciplinski postupak protiv njega zbog tog incidenta; da mu je u UIKS-u, kada su ga vraćali sa suđenja zaprijećeno da mora dati izjavu da je napao sprovodnika; da je to prijavio načelniku, ali da niko na to nije reagovao, te da je bio na medicinskom pregledu narednog dana i da su mu tamo konstatovane povrede. Dalje je naveo: da ga, kada odbije da jede svinjsku hranu u UIKS-u, službenici koji obezbjeđuju njegov reon u kojem boravi, na brojanju pretežno, vrijedaju na nacionalnoj osnovi, govoreći mu „balijo, turčine, zašto ne jedeš svinjetinu“, da ga kada se zatvore vrata psuju govoreći mu „.... ti majku tursku“, te da ga svakog puta kada ide na Sud vrijeđaju. Dalje, navodi: da su mu službenici ukinuli redovno kupanje, kao i vanredno kupanje koje mu je zatvorski doktor propisao zbog njegovog zdravstvenog stanja.

II ISPITNI POSTUPAK

2. U cilju utvrđivanja pravno relevantnih činjenica i okolnosti, Zaštitnik je saglasno odredbi člana 35. Zakona o zaštitniku/ci pokrenuo ispitni postupak i zatražio izjašnjenje na navode iz pritužbe od UIKS-a.

3. Aktom UKD, dostavljeno je izjašnjenje od UIKS-a u kojem je, u bitnom, navedeno: da se pritvoreno lice X.Y nalazi u Upravi za izvršenje krivičnih sankcija; Uprava UIKS-a je povodom navoda iz pritužbe pritvorenika X zatražila izjašnjenje od nadležnih u Istražnom zatvoru Podgorica, kao i izjašnjenje Sektora za bezbjednost, u čijem je sastavu Odsjek sprovodničkog obezbjeđenja. Na osnovu izjašnjenja službenika Sektora za bezbjednost proizilazi da je dana 25. marta 2021. godine, pritvoreno lice X.Y sprovođenom u Viši sud u Podgorici, na zakazani sudske postupak, po predmetu xx, kod sudije Z.Z. Dalje, iz izjašnjenja proizilazi da je u Višem sudu u Podgorici, nakon izrečene sudske odluke, pritvorenik X vidno uznemiren tražio od službenika obezbjeđenja - sprovodnika da uđe u sanitarnu prostoriju. Kada je službenik obezbjeđenja uveo pritvorenika X u toalet, imenovani pritvorenik se naglo okrenuo u pravcu službenika i istog uhvatio rukama za uniformu. Službenik obezbjeđenja je odgurnuo pritvorenika X i upozorio ga na ponašanje, na čemu je imenovani pritvorenik nastavio sa pružanjem otpora. U nemogućnosti da fizički savlada pritvorenika X, koji je bio u stanju jake uznemirenosti i odbio da postupi po naređenju, službenik obezbjeđenja - sprovodnik je upotrijebio sredstvo prinude - službenu palicu, zadajući podnosiocu pritužbe dva udaraca, jedan u predjelu leđa, a drugi u predjelu lijeve noge. Nakon drugog udarca službenom palicom, pritvorenik je prestao da pruža aktivan otpor, te mu je službenik obezbjeđenja stavio na ruke sredstvo za vezivanje i istog sproveo u sprovodno vozilo (maricu) i vratio u Istražni zatvor. Dalje su istakli da su neistini navodi iz pritužbe pritvorenika X da ga je službenik obezbjeđenja - sprovodnik udario otvorenom šakom, rukama i nogama, kao i da je bio prisutan policijski službenik koji vrši poslove obezbjeđenja u Sudu. Takođe se navodi da su netačni navodi iz pritužbe da mu je nakon povratka u Istražni zatvor, pod prijetnjom traženo da piše izjavu na prethodno pomenute okolnosti. Navode da je pritvorenik X odmah po dolasku u Istražni zatvor (istog dana) odveden na ljekarski pregled, gdje su konstatovane nastale povrede, u vidu crvenila u predjelu lijeve lopatice i lijeve potkoljenice. Protiv pritvorenika X sproveden je disciplinski postupak, zbog tešeg disciplinskog prekršaja pružanje aktivnog otpora iz člana 53 stav 4 tačka 22 Pravilnika o bližem izvršenju pritvora, u kojem je izrečena disciplinska mjera ograničenje posjete u trajanju od 10 dana. Nadalje, u izjašnjenju ukazuju da su povodom navoda iz pritužbe koji se odnose na ishranu pritvorenika i boravak na otvorenom prostoru, iste cijenili neistinitim. Naime, ishrana - obroci za lica lišena slobode se spemaju u zatvorskoj kuhinji i hrana se distribuira po svim organizacionim jedinicama. Obroci se pripremaju u skladu sa aktom o tablicama ishrane, koji su primjereni starosnoj dobi lica, zdravlju, vjerskim i kulturnim potrebama. Netačni su navodi iz pritužbe pritvorenika X da je diskriminisan na osnovu vjerske pripadnosti od strane bilo kog zaposlenog u Upravi, već cijenimo navesti da je jedno od osnovnih načela postupanja službenika UIKS-a zabrana diskriminacije lica lišenih slobode po bilo kom osnovu. Pritvoreniku X.Y, kao i ostalim pritvorenim licima, omogućen je boravak na otvorenom prostoru (šetnja) u periodu koji je određen za tu vrstu aktivnosti. Prethodno navedenim, cijene da navodi iz pritužbe pritvorenog lica X.Y su neistiniti i neutemeljeni. Uz izjašnjenje dostavljena je sljedeća dokumentacija: Službena zabilješka SB-N/81 od 25. marta 2021.

godine, sačinjena od strane X.Y povodom sprovođenja pritvorenih lica X.Y i Y.Z u Viši sud Podgorica. Izjava IZ-N 155/21, od 25. marta 2021. godine, u kojoj je podnositac pritužbe izjavio: "da je nakon izricanja presude zatražio od sprovodnika da ga odvede u WC, da kada su ušli u WC, uhvatio ga je za uniformu, nakon čega ga je sprovodnik oborio na zemlju i svezao mu ruke na leđa." Izvještaj ljekara istraga IZ, od 25. marta 2021. godine, u kojem je u anamnezi navedeno: "da podnositac pritužbe dolazi na vanredni pregled zbog sukoba sa njemu poznatim licem. Navodi da je zadobio udarac gumenom palicom u predjelu leđa lijeve potkoljenice. U predjelu leđa iznad lopatice lijevo hematom 1cm prečnika i crvenilo ispod lijeve lopatice dužine 5-6 cm. Na lijevoj potkoljenici blago crvenilo prečnika 2cm. Ostali nalaz uredan...." Izvještaj ljekara istraga 6. maja 2022. godine, u kojem navodi u anamnezi "da se lijeći od psorijaze unazad nekoliko godina. Promjene u predjelu glave u vidu eritemizornih plihova i krasti". Preporučuje se vanredno kupanje u skladu sa mogućnostima službenika zbog zdravstvenih tegoba..."

4. Predstavnice institucije Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore su obavili razgovor sa podnosiocem pritužbe u prostoriji gdje je smješten. Tim povodom, podnositac pritužbe je naveo: da se u zadnje vrijeme poboljšala situacija što se tiče ishrane, kupanja i postupanja službenika prema njemu, ali da je u ranijem periodu miješana hrana svinjsko i goveđe meso; da nije vođen na redovno kupanje, ni na vanredno koje mu je zbog bolesti propisano od strane zatvorskog ljekara. Takođe, predstavnice Zaštitnika su obišle prostoriju L6 na spratu, gdje je bilo osam zatvorenika, od toga broja dva turska državljanina. Jedan od njih je naveo, "da se dešava da daju svinjsko meso, jer navodno nestane goveđe meso". Dalje, zapaženo je da u zgradi Istražnog zatvora postoji prostorija koja se koristi za distribuciju hrane, u kojoj radi profesionalno lice i tom prilikom obavljen je razgovor sa ovim licem koje vrši raspodjelu hrane i koji je, između ostalog, navelo: da se, za potrebe Istrage iz glavne kuhinje UIKS-a, šalje tri velike manjerke i jedna mala; da jedna manjerka pokriva oko 95 obroka, a manja 35; da pojedini zatvorenici ne koriste zatvorsku hranu već im porodica obezbjeđuje svakodnevno; da strogo vode računa o zatvorenicima koji su na dijetalnoj ishrani preporučenoj od strane doktora, zatim o zatvorenicima koji ne jedu svinjsko meso i dr; da se ne dešava da zatvorenik ostane bez obroka; da zatvorski ljekar zajedno sa nutricionistom sastavlja jelovnik sa nutritivnim vrijednostima. Prema informacijama dobijenim od lica zaduženog za raspodjelu hrane obezbijeđena su im tri obroka dnevno, shodno jelovniku koji se mijenja svakih petnaest dana i prilagođen je potrebama pripadnika različitih konfesija. Od zatvora svi uzimaju hljeb. Obaveza zdravstvene službe je da vrši ljekarski nadzor nad higijenom i ispravnošću hrane, prema domaćim i međunarodnim standardima. Ljekar svakodnevno kontroliše hranu i svoj nalaz unosi u posebnu knjigu zapažanja, koja se zatim dostavlja načelniku na uvid. Pritvorenici koji su na zatvorskom režimu ishrane u principu nisu zadovoljni hranom i od kuvenih jela jedino pasulj ocjenjuju kao dobar.

III ČINJENICE I OKOLNOSTI PREDMETA

5. Na osnovu sprovedenog ispitnog postupka, pritužbe, izjašnjenja, obavljenih razgovora i pribavljene dokumentacije utvrđene su činjenice i okolnosti relevantne za donošenje ovog mišljenja:

- da se podnositelj pritužbe X.Y nalazi u Upravi za izvršenje krivičnih sankcija u pritvoru;
- da je dana 25. marta 2021. godine sprovodnička služba UIKS-a po nalogu sudije X.Y po predmetu xx sprovedla podnosioca pritužbe na zakazani sudski postupak;
- da je nakon izricanja sudske odluke podnositelj pritužbe zatražio od službenika obezbjeđenja odlazak u toalet;
- da je tom prilikom došlo po navodima službenika obezbjeđenja do sukoba sa podnosiocem pritužbe;
- da je službenik sprovodnik X.X u službenoj zabilješci SB-N/81 od 25. marta 2021. godine, naveo da ga je podnositelj pritužbe:..."u WC u zgradi Višeg suda u Podgorici sa obje ruke me hvata za uniformu (kombinezon). U tom trenutku počinje fizički napad na mene. Odgurnuo sam lice od sebe. Upozorio sam lice da ne pruža aktivni otpor na koje se oglušio i opet krenuo k meni u fizički napad."
- da je podnositelj pritužbe u Izjavi IZ-N 155/21 od 25. marta 2021. godine naveo: "da je nakon izricanja presude zatražio od sprovodnika da ga odvede u WC, da kada su ušli u WC, uhvatio ga je za uniformu, nakon čega ga je sprovodnik oborio na zemlju i svezao mu ruke na leđa."
- da je X.Y (istog dana) odveden na ljekarski pregled, gdje su konstatovane nastale povrede, u vidu crvenila u predjelu lijeve lopatice i lijeve potkoljenice;
- da je protiv imenovanog sproveden disciplinski postupak, zbog teškog disciplinskog prekršaja pružanje aktivnog otpora iz člana 53 stav 4 tačka 22 Pravilnika o bližem izvršenju pritvora, u kojem je izrečena disciplinska mjera ograničenje posjete u trajanju od 10 dana;
- da se obroci za lica lišena slobode spemaju u zatvorskoj kuhinji i hrana se distribuira po svim organizacionim jedinicama;
- da se obroci pripremaju u skladu sa aktom o tablicama ishrane, koji su primjereni starosnoj dobi lica, zdravlju, vjerskim i kulturnim potrebama;
- da po navodima više zatvorenika u Istražnom zatvoru "licima koji ne jedu svinjsko meso, daju svinjsko meso";
- da se podnositelj pritužbe liječi od psorijaze unazad nekoliko godina i da mu je od strane doktora medicine u Istražnom zatvoru preporučeno vanredno kupanje, u skladu sa mogućnostima službe zbog zdravstvenih tegoba.

IV RELEVANTNI PROPISI

6. Ustav Crne Gore:

„Član 28

Jemči se dostojanstvo i sigurnost čovjeka. Jemči se nepovredivost fizičkog i psihičkog integriteta čovjeka, njegove privatnosti i ličnih prava.

Član 31

Jemči se poštovanje ljudske ličnosti i dostojanstva u krivičnom ili drugom postupku, u slučaju lišenja ili ograničenja slobode i za vrijeme izvršavanja kazne.

Zabranjeno je i kažnjivo svako nasilje, nečovječno ili ponižavajuće postupanje nad licem koje je lišeno slobode ili mu je sloboda ograničena, kao i iznuđivanje priznanja i izjava.

7. Zakonik o krivičnom postupku ("Službeni list Crne Gore", br. 57/2009, 49/2010, 47/2014 - odluka US, 2/2015 - odluka US, 35/2015, 58/2015 - dr. zakon i 28/2018 – odluka US)

„Član 181

- (1) U toku pritvora ne smije se vrijedati ličnost i dostojanstvo pritvorenog lica.
- (2) Prema pritvorenom licu mogu se primjenjivati samo ona ograničenja koja su potrebna da se spriječi bjekstvo, podstrekavanje trećih lica da unište, sakriju, izmijene ili falsifikuju dokaze ili tragove krivičnog djela i neposredni ili posredni kontakti pritvorenog lica usmjereni na svjedoke, saučesnike i prikrivače."

8. Pravilnik o bližem načinu izvršavanja pritvora („Službeni list Crne Gore“, br. 42/12)

„Član 13

Pritvorenom licu obezbjeđuju se tri obroka dnevno, u skladu sa aktom o tablicama ishrane, koji su primjereni njegovoj starosnoj dobi, zdravlju, kao i vjerskim i kulturnim potrebama.

Doktor medicine koji je zaposlen u zatvoru (u daljem tekstu: zatvorski doktor) svakog dana provjerava kvalitet hrane, o čemu daje mišljenje koje unosi u knjigu zapažanja o kvalitetu hrane i, ako je potrebno, preduzima i predlaže odgovarajuće mjere.

Član 14

Ako pritvoreno lice odbija da uzima hranu, o tome se odmah obavještava lice koje rukovodi zatvorom i predsjednik suda koji je ovlašten da vrši nadzor nad pritvorenim licima.

U slučaju iz stava 1 ovog člana zatvorski doktor upozorava pritvorenog lice da prestane sa odbijanjem hrane.

Ako pritvorenog lice i pored upozorenja zatvorskog doktora, odbija uzimanje hrane, čime može dovesti u ozbiljnu opasnost svoj život i zdravlje, zatvorski doktor će i bez njegovog pristanka primijeniti neophodnu zdravstvenu zaštitu.

Član 15

Ako se pritvorenog lice hrani o svom trošku, hrana mu se donosi jedanput dnevno, u vremenu od 12,00 do 14,00 časova, u količini koja odgovara njegovim dnevnim potrebama.

Ukoliko je sporno koja količina hrane odgovara dnevnim potrebama pritvorenog lica, lice koje rukovodi zatvorom o tome konsultuje zatvorskog doktora.

Pritvorenom licu koje je bolesno, trudnici i porodilji ishrana se upodobljava u skladu sa mišljenjem zatvorskog doktora.

Dnevni obroci hrane pritvorenim licima poslužuju se u spavaonicama.

Pritvorenog lice ne može u spavaonici držati prehrambene artikle u količini većoj od 5 kg.

Član 26

Kupanje pritvorenog lica vrši se najmanje jednom nedjeljno (subotom ili nedjeljom), prema utvrđenom rasporedu.

Izuzetno od stava 1 ovog člana, pritvorenom licu će se omogućiti i češće kupanje iz zdravstvenih razloga.

Član 33

Ustajanje, održavanje lične higijene i higijene spavaonica, hodnika i sanitarnih prostorija, uzimanje dnevnih obroka i odlazak na noćni odmor odvijaju se prema utvrđenom dnevnom rasporedu.

Pritvoreno lice dužno je da se pridržava utvrđenog dnevnog rasporeda, o čijem sprovođenju se stara službenik obezbjeđenja - šef smjene.

Član 34

Aktivnosti pritvorenih lica odvijaju se prema sljedećem dnevnom rasporedu:

- ustajanje, namještanje kreveta, umivanje i brijanje 6,00 - 6,30 časova
- doručak 6,30 - 7,30 časova
- ručak 12,30 - 13,30 časova
- slobodne - radne aktivnosti 13,30 - 18,00 časova
- večera 18,00 - 19,00 časova
- spavanje 22,00 časa.

Član 35

Aktivnosti pritvorenih lica u dane nedjeljnog odmora, državnih i vjerskih praznika, odvijaju se prema sljedećem dnevnom rasporedu:

- ustajanje, namještanje kreveta i umivanje 7,00 - 7,30 časova
- doručak 7,30 - 8,00 časova
- ručak 13,00 - 13,30 časova
- večera 18,30 - 19,00 časova
- spavanje 23,00 časa.

Član 49

U toku izdržavanja pritvora pritvorenata lica su dužna da poštuju naredbe i naređenja službenika obezbjeđenja i drugih službenih lica, u skladu sa zakonom.

Član 50

Pritvorenata lica su dužna da se pristojno ponašaju prema službenicima obezbjeđenja i drugim službenim licima, a u međusobnom obraćanju da se poštuju i uvažavaju.

U slučaju nanijete uvrede i drugog nedozvoljenog ponašanja prema pritvorenom licu, to lice će takvo ponašanje prijaviti službeniku obezbjeđenja ili drugom službenom licu.

Naređenja koja službenici obezbjeđenja i druga službena lica izdaju u okviru svojih ovlašćenja, pritvorenata lica dužna su da izvršavaju blagovremeno i bez pogovora.

Član 53

Pritvorenata lice disciplinski je odgovorno za povrede pravila ponašanja.

Disciplinski prestupi mogu biti lakši i teži.

Teži disciplinski prestupi su:

(--) 22. sprečavanje službenika obezbjeđenja i drugih službenih lica u vršenju službene radnje, pružanjem aktivnog ili pasivnog otpora;

9. Zakon o zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore ("Službeni list Crne Gore", br. 42/2011 i 32/2014, 021/17):

"Član 41

Nakon završetka ispitivanja povrede ljudskih prava i sloboda Zaštitnik/ca daje mišljenje o tome da li je, na koji način i u kojoj mjeri došlo do povrede ljudskih prava i sloboda.

Kad Zaštitnik/ca utvrdi da je došlo do povrede ljudskih prava i sloboda, mišljenje sadrži i preporuku o tome šta treba preuzeti da bi se povreda otklonila, kao i rok za njeno otklanjanje."

10. Evropska konvencija o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda:

„Član 3

Niko ne može biti podvrgnut mučenju ili nečovječnom ili ponižavajućem postupanju ili kažnjavanju.

Član 9

1. Svako ima pravo na slobodu misli, savjesti i vjeroispovijesti; ovo pravo uključuje slobodu promjene vjere ili uvjerenja i slobodu čovjeka da, bilo sam ili zajedno s drugima, javno ili privatno, ispoljava vjeru ili uvjerenje molitvom, propovijedi, običajima i obredom.
2. Sloboda isповједanja vjere ili ubijeđenja može biti podvrgнутa samo onim ograničenjima koja su propisana zakonom i neophodna u demokratskom društvu u interesu javne bezbjednosti, radi zaštite javnog reda, zdravlja ili morala, ili radi zaštite prava i sloboda drugih."

11. U predmetu Bouyid protiv Belgije¹, Sud je objasnio, da kod pritužbi o zlostavljanju teret dokazivanja pada na organe vlasti u okolnostima, kada isključivo vlasti imaju saznanja o događaju. U takvim okolnostima za događaje o kojima je riječ, potpuno ili velikim dijelom, znaju isključivo vlasti, te da bi se sumnja u zlostavljanje odbacila potrebno je da postoje čvrste pretpostavke o činjenicama u pogledu načina na koji su povrede nastale tokom trajanja policijskog zadržavanja. Tada je teret dokazivanja na državi, koja je u obavezi da pruži zadovoljavajuće i uvjerljivo objašnjenje na osnovu činjenica i dokaza kojima se osporava opis događaja dat od strane žrtve. U odsustvu ovakvog objašnjenja, Sud nalazi da postoji odgovornost države. Ovo se argumentuje činjenicom da su lica u pritvoru u ranjivom položaju i da su vlasti u obavezi da ih zaštite.

12. Konvencija UN protiv torture i drugih surovih, neljudskih ili ponižavajućih kazni ili postupaka

„Član 2

1. Svaka država članica preuzima zakonske, administrativne, sudske ili druge efikasne mjere kako bi sprječila izvršenje akata torture na teritoriji pod njenom jurisdikcijom.
2. Kao opravdanje za torturu ne može se navoditi nikakva izuzetna okolnost bilo da se radi o ratnom stanju ili opasnosti od rata, unutrašnjoj političkoj nestabilnosti ili bilo kom drugom vanrednom stanju. 3. Kao opravdanje za torturu ne može se navoditi naredba neke prepostavljene ličnosti ili organa vlasti."

V ZAKLJUČNA OCJENA

13. Podnositac u pritužbi prigovara na rad i postupanje Uprave za izvršenje krivičnih sankcija - Istražni zatvor.

¹ Bouyid protiv Belgije, presuda od 28. septembra 2015. godine.

14. U konkretnom predmetu, iz stanja spisa predmeta proizilazi da je dana 25. marta 2021. godine, podnositac pritužbe imao incidentnu situaciju sa službenikom sprovodničke službe Istražnog zatvora u toaletu Višeg suda u Podgorici. Nakon toga, podnositac pritužbe je pregledan prilikom dolaska u Istražni zatvor od strane zatvorskog ljekara koji je u Izvještaju konstatovao povrede u vidu crvenila u predjelu lijeve lopatice i lijeve potkoljenice. Sproveden je disciplinski postupak protiv podnosioca i zbog teškog disciplinskog prekršaja pružanje aktivnog otpora iz člana 53 stav 4 tačka 22 Pravilnika o bližem izvršenju pritvora, izrečena mu je disciplinska mjera ograničenje posjete u trajanju od 10 dana.

15. U postupku kod Zaštitnika, zatvorenik sa jedne strane navodi da je pretrpio torturu, a službenik da je napadnut od strane zatvorenika, a imajući u vidu medicinsku dokumentaciju - izvještaj zatvorskog ljekara koji je izvršio pregled, istog dana poslije događaja, ovo mišljenje dostavićemo nadležnom tužilaštvu na eventualno postupanje u vezi sa navodima o zlostavljanju.

16. Podsjećanja radi, Evropski sud za ljudska prava u svojoj praksi utvrdio je obavezu države da sproveđe nezavisnu, efikasnu i djelotvornu istragu navoda o mučenju i zlostavljanju. Sud je pojasnio da ova obaveza podrazumijeva da državni organi, nezavisni od onih koji se sumnjiče za mučenje ili drugo zlostavljanje, preduzmu sve razumne korake koje imaju na raspolaganju da osiguraju dokaze i pritom postupaju hitno i ekspeditivno. Pasivnost i nedjelotvornost organa u ovakvim prilikama narušavaju kredibilitet države, a posebno štete ostvarenju i zaštiti osnovnih ljudskih prava. Sud je mišljenja da je znanje o događaju i činjenicama u isključivoj nadležnosti državnih organa ili barem u većoj mjeri, tako da je na državi kao tuženoj strani da dokaže nepostojanje takve situacije odnosno da pruži zadovoljavajuće ili ubjedljivo obrazloženje. Ukoliko takvo obrazloženje izostane država može biti smatrana odgovornom po Konvenciji.

17. Zadatak Zaštitnika nije utvrđivanje eventualne odgovornosti službenog lica, preuzimanje mera i radnji kao što su saslušanje svjedoka, vještačenje i druge procesne radnje, jer za to nije nadležan, pa kod ovakvog stanja stvari Zaštitnik će ovo mišljenje dostaviti na upoznavanje državnom tužilaštvu u Podgorici na dalje postupanje.

18. Osim navedenih ukazivanja u pritužbi, podnositac je istakao i da ga službenici koji obezbjeđuju njegov reon u kojem boravi, na brojanju, a kada odbije da jede svinjsku hranu u UIKS-u, pretežno vrijeđaju na nacionalnoj osnovi govoreći mu „balijo, turčine, zašto ne jedeš svinjetinu“, da ga kada se zatvore vrata psuju govoreći mu „j.... ti majku tursku“, te da ga svakog puta kada ide na Sud vrijeđaju. S tim u vezi, predstavnici/e Zaštitnika obišli su Istražni zatvor i tom prilikom razgovarali sa podnosiocem pritužbe, drugim zatvorenicima i licima zaduženim za pripremu i raspodjelu hrane, doktorom. U obavljenom razgovoru, zatvorenici su istakli da nijesu uglavnom zadovoljni strukturom, sadržajem i kvalitetom hrane. Takođe, naveli su da im se nekad daje i hrana koju ne konzumiraju iz vjerskih razloga

(„umjesto goveđeg mesa daje se svinjsko“). Međutim, postupanje i ophođenje službenika prema pritvorenim licima su ocijenili pozitivno i profesionalno.

19. Član 9 stav 1 Konvencije obuhvata pravo na uvjerenje i pravo na njegovo iskazivanje i ima dva vida, jedan koji se odnosi na pravo osobe da ima određeno uvjerenje i drugi koji se odnosi na pravo osobe da iskazuje to uvjerenje(...) *Ivanova protiv Bugarske, stav 79; Mockuté protiv Litve, stav 119.*), pravo osobe da iskazuje svoja uvjerenja sama i privatno, no i da sudjeluje u njihovu praktičnom vršenju s drugima i javno. U drugom stavu člana 9 utvrđeno je da sva ograničenja slobode iskazivanja vjeroispovjeti ili uvjerenja moraju biti u skladu sa zakonom i nužna u demokratskom društvu te težiti legitimnim ciljevima koji su utvrđeni zakonom, nezavisno o tome postoji li samo jedan ili više njih (*Eweida i drugi protiv Ujedinjenog Kraljevstva, stav 80.*).

20. Pridržavanje pravila o prehrani koja propisuje vjeroispovijest ili filozofski sistem jeste „praksa“ zaštićena članom 9 stavom 1 Konvencije (*Cha'are Shalom Ve Tsedek protiv Francuske [VV], stavci 73. – 74, Jakóbski protiv Poljske*). Sud je u dva predmeta utvrdio da je došlo do povrede člana 9, jer je uprava zatvora odbila osigurati podnositeljima zahtjeva, zatvorenicima budističke vjeroispovijedi, obroke bez mesa iako ispunjenje tog zahtjeva ne bi bio prekomjeran teret za predmetne zatvore (*ibid.; Vartic protiv Rumunije (br. 2)*). U posljednje navedenom predmetu podnositelj zahtjeva dobijao je samo obroke za bolesne zatvorenike koji su sadržali meso. Sud je primijetio da je podnositelj zahtjeva imao vrlo ograničene mogućnosti dobijanja hrane koja je u skladu s njegovom vjeroispovješću, naročito nakon što je ministar pravde zabranio primanje paketa s hranom u pošti (*ibid., st. 47. – 50.*).²

20. U odnosu na navode podnosioca pritužbe koji se odnose na: da su mu službenici ukinuli redovno kupanje, kao i vanredno kupanje koje mu je zatvorski doktor propisao zbog njegovog zdravstvenog stanja, Uprava UIKS-a u izjašnjenu ove navode ocjenjuje kao neistinite.

21. Iz obilaska prostorija UIKS-a i obavljenih razgovora sa zatvorenicima i službenicima proizilazi da službenici uredno vode Dnevnik dnevnih događaja i unose podatke, između ostalih, i kad je podnositelj pritužbe vođen na vanredno kupanje sa potpisom službenika, međutim, nedostaje potpis pritvorenog lica kao dokaz, da je stvarno realizovano vanredno kupanje, što smatramo da je nedostatak u vođenju evidencija.

22. Takođe, Zaštitnik primjećuje i da se mogućnost tuširanja jednom do dva puta nedjeljno, iako u skladu sa Pravilnikom o bližem načinu izvršavanja pritvora, u opisanim okolnostima ne može smatrati dovoljnim za adekvatno održavanje lične higijene, posebno u slučaju kada

² https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_9_HRV.pdf

zatvoreno lice ima zdravstvene probleme, zbog kojih doktor predlaže redovno i vanredno održavanje lične higijene.

23. Kod ovakvog stanja stvari, polazeći od svojih ustavnih i zakonskih ovlašćenja i pridržavajući se načela pravde i pravičnosti, Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore daje sljedeće:

P R E P O R U K E

Upravi za izvršenje krivičnih sankcija:

- da vode računa o raspodjeli hrane podnosiocu pritužbe u skladu sa njegovim vjerskim uverenjima;
- da podnosiocu pritužbe obezbijede uslove za redovno i vanredno održavanje lične higijene, a u interesu očuvanja njegovog zdravstvenog stanja.

Naznačeni organ je dužan da u roku od 30 dana od dana prijema ovog akta Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore dostave izvještaj o preduzetim radnjama i mjerama za izvršenje datih preporuka.

ZAMJENICA ZAŠTITNIKA
LJUDSKIH PRAVA I SLOBODA CRNE GORE
Nerma Dobardžić

Dostaviti:

- Podnosiocu pritužbe
- UIKS-u
- Državnom tužilaštvu na upoznavanje, radi preuzimanja mjera
- a/a.